Maatalouden Erikoisyhdistysten Liiton (MEL) lausunto eduskunnan valtionvarainvaliokunnan maatalousjaostolle 3.10.2025

Asia: HE 99/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026
Teema: Momentti 30.10.50 Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen

Esitys määrärahan lisäämisestä

Maatalouden Erikoisyhdistysten Liitto ry kiittää lausuntopyynnöstä ja toteaa seuraavaa:

Momentin rahoitukseksi vuodelle 2026 esitetään 3 576 000 euroa. Vuoden 2025 talousarviossa määräraha oli 4 651 000 euroa ja 2024 tilinpäätöksessä määräraha oli kertaluonteiset lisäykset huomioiden 5 226 000 euroa. On huomattava, että vuoden 2011 yli 10 miljoonan euron tasosta vähennystä nykytasoille on jo lähes 70 %, vaikka maatalouden erikoisalojen neuvontapalvelujen tarve on vain lisääntynyt yhteiskunnallisten ja taloudellisten haasteiden myötä.

Esitämme, että valtionvarainvaliokunnan maatalousjaosto huomioisi erikoisneuvonnan lisääntyneen tarpeen nykyisessä maatalouden huoltovarmuus- ja ympäristövaatimusten tilanteessa. Pyydämme huomioimaan yleishyödyllisten järjestöjen toteuttaman maatalouden ja maaseutuelinkeinojen erikoisneuvonnan tarpeet muiden neuvontajärjestöjen ohella ja näiden mahdollistamiseksi erikoisneuvonnan määrärahaa **kasvatettaisiin 1 000 000 eurolla** lähelle vuoden 2025 tasoa.

Määräraha on tärkeä, koska neuvontaan käytetyllä rahalla saavutetaan moninkertainen vipuvaikutus maatilojen ja maaseutuyritysten kannattavuuteen ja kilpailukykyyn sekä yrittäjien hyvinvointiin. Lisäksi yleinen tiedontuottaminen, -välitys ja viestintä laajemmin kohderyhmille vaativat neuvontapalveluilta jatkuvaa aktiivisuutta. Lisäksi esitämme, että momentille myönnettävistä varoista osa varattaisiin erityisavustushankehakuun.

Perustelut määrärahan lisäämiselle

Suomi tarvitsee toimintaa kehittäviä ja investoivia maa- ja puutarhatiloja sekä maaseutuyrityksiä. Nämä tilat ja yritykset taas tarvitsevat erikoisneuvontaa, jotta pystyisivät kääntämään tuottavuuskehityksensä suunnan ja parantamaan kannattavuuttaan tehostamalla toimintaansa.

EU-alueella alkutuotannon ja maaseudun erikoisalojen tuottajiin vaikuttavat edelleen inflaatio ja Venäjän Ukrainassa käynnistämän sodan, talouspakotteiden ja kansainvälisen markkinahäiriön vaikutukset. Lisäksi myös työvoiman saatavuus on vaikeutunut Ukrainan sodan vaikutusten takia. Samalla kuluttajien ostovoima on pienentynyt hinnannousujen myötä ja kotitaloudet ja yritykset panostavat säästäväisyyteen. Tämä kehitys voi pienentää liiton piirissä olevien jäsenyritysten tuloja. Markkinoiden supistuessa tarvitaan laajaa ja tehostettua tuottajien neuvontaa. Pankit, muut rahoittajat ja vakuutusyhtiöt ovat myös kiristäneet alkutuotannon ja maaseutusektorin rahoitus- ja vakuutusehtoja, mikä lisää neuvonnan tarpeita.

Myös raaka-aine- ja energiapulan uhka on edelleen olemassa ja monien tuotantopanosten sekä tarveaineiden kustannusnousut ovat rokottaneet Maatalouden Erikoisyhdistysten Liiton piirissä olevia yrityksiä. Useat maatalous-, maaseutu-, ja puutarhatuottajat kamppailevat maksuvalmiusongelmien kanssa ja tilojen kannattavuus on heikko. Vaikeuksiin joutuneet tilat ovat usein aktiivisia, paljon investoineita, mutta yllättävistä markkinamuutoksista kärsiviä tiloja, jotka tarvitsevat apua tilojen ja yritysten johtamiseen ja tuotantoprosessien sekä tuottavuuden kehittämiseen muuttuneessa tilanteessa. Näistä kaikista syistä yrittäjien neuvonnan tarve on lisääntynyt. Asiantuntevalla neuvonnalla pystytään vaikuttamaan tilojen ja yritysten mahdollisuuksiin nousta parempaan kannattavuuteen. MEL:n jäsenorganisaatioiden tarjoama apu (neuvonta, tieto, apuvälineet) voi olla se ratkaiseva tekijä, jolla tilat pääsevät paremmin kannattavien joukkoon. Kyse on myös huoltovarmuudesta ja kansallisen tuotannon turvaamisesta.

Neuvonnan tarvetta lisää myös tautiriskien hallinta ja varautuminen eri tuotantosuunnissa. Ilmaston muutoksen myötä uudet taudit uhkaavat levitä alueellemme. Samaan aikaan sekä ihmisten että tavaroiden, kuten myös elintarvikkeiden maailmanlaajuinen kauppa lisää eläin- ja kasvitautien riskiä. Näiden tautiriskien tiedostaminen myös muiden kansalaisten kuin suoraan alalla toimivien parissa on välttämätöntä riskien hallitsemiseksi. Keskusviranomaisen tautiriskien hallinnan resursseja on viime vuosina vähennetty ja moni neuvontajärjestö olisi valmis panostamaan tähän elinkeinon vapaaehtoisin toimin, jos kustannuksia voisi kattaa neuvonnan avustuksin. Tautiriskien hallinta on osa maan ruokaturvaa ja vähentää tuotannon ilmastovaikutuksia, terveiden eläinten tuottaessa enemmän eläinyksilöä kohden. Vakavat eläin- ja kasvitaudit voivat tuhota kokonaan jonkin tuotannonalan, ja toipuminen näistä kestäisi alalla useita vuosia.

Muutaman viime vuoden aikana kansallisessa ja kansainvälisessä toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset sekä ilmastonsuojeluun liittyvät vaateet ylläpitävät edelleen valtavaa painetta maaseudun ja alkutuotannon eri aloilla. Liian heikoilla neuvonnan resursseilla saatetaan ajautua tilanteeseen, että vain parhaiten kannattavilla ja suotuisimpien tuotantoalueiden tiloilla on mahdollisuus käyttää neuvonnan palveluja. Edelleen tarvitaan vahvasti valtakunnallista yleisneuvontaa ja asiantuntijuutta monissa yhteiskuntaa hyödyntävissä tehtävissä, joista on mahdotonta saada toimitusmaksuja. Myös yleinen tiedontuottaminen, -välitys ja viestintä laajemmin kohderyhmille on tärkeää. Valtionapu kohdennetaan kattavan valtakunnallisen neuvonnan saatavuuteen ja neuvontapalveluiden hintojen kurissa pitämiseen.

Maatalous on kovan paineen edessä myös vähentääkseen ruuan- ja alkutuotannonalojen hiilidioksidipäästöjä. Vaikka Suomessa maaseutualojen tuotanto on tehokasta suhteessa hiilidioksidipäästöihin, eri tuotantoaloilla asetettu hiilineutraaliustavoite tulee vaatimaan vahvaa neuvontaa ja muutoksia tuotantotavoissa. Tässä maailmantilanteessa myös tilojen energiaomavaraisuuden ja energiantuotantokonseptien neuvontaa on tarpeen tehostaa.

Suomessa on ryhmä merkittäviä maatalouden erikoisneuvontaa valtakunnallisesti tarjoavia yhdistyksiä, jotka ovat organisoituneet Maatalouden Erikoisyhdistysten liitoksi. Nämä yhdistykset ovat keskittyneet joko tuotantoeläintilojen laaja-alaiseen neuvontaan tautiriskien hallinnan osalta tai jonkin erityisen tuotantosuunnan, kuten siipikarjan, luonnonmukaisen tuotannon, puutarha- tai turkistuotannon neuvontaan ja tai jonkin erityisen toiminnan kuten Faba eläinaineksen ja Työtehoseura työn tuottavuuden, yrittäjyyden ja työhyvinvoinnin parantamiseen. Erikoisyhdistysten edustajat ovat myös monesti mukana asiantuntijoina kehittämässä suomalaista alkutuotantoa ja yhteiskuntaa yhdessä muiden toimijoiden kanssa.

Neuvonnalla on keskeinen rooli maatilojen tuottavuuden kasvattamisessa ja eläinten terveyden ja hyvinvoinnin parantamisessa. Perustan tuotannon tehostamiselle tuo kotieläin- ja kasvijalostuksen tehokas edistäminen ja hyödyntäminen. Maatilayritysten johtamisen kehittäminen ja vahva tuotanto- ja talousosaamisen edistäminen sekä kone- ja työvoimakustannusten hallinta parantavat merkittävästi tuottavuutta. Digitalisaatio ja uudet teknologiat antavat paljon uusia mahdollisuuksia tehostaa tuotantoketjuja ja tiedolla johtamista.

Neuvonnan toiminnan ja osaamisen kehittymisen varmistaminen on jatkossa entistä tärkeämpää (benchmark: kansainvälinen paras taso). Suomessa on neuvonnalla paljon hyvää osaamista, mutta elämme kansainvälisessä osaamiskilpailussa, jossa jatkuva osaamisen päivittäminen on suuri kustannuserä. Neuvontajärjestöjenkin on muutettava toimintatapaansa ja otettava uudet digitaaliset työkalut entistä vahvemmin käyttöön.

Kunnioittaen, Maatalouden Erikoisyhdistysten Liiton hallitus ja jäsenjärjestöt

Helsingissä 2.10.2025

Maatalouden Erikoisyhdistysten Liiton jäsenjärjestöt

Ina Toppari
Toiminnanjohtaja, ELL
Eläinten terveys ETT ry
+358 400 363 304
ina.toppari@ett.fi

Ilkka Pohjamo
Toimitusjohtaja
Faba osk
+358 400 342 039
ilkka.pohjamo@faba.fi

Susann Rännäri
Toiminnanjohtaja
Luomuliitto
+358 440 144 6160
susann.rannari@luomuliitto.fi

Tarja Miettinen
Toiminnanjohtaja
Puutarhaliitto – Trädgårdsförbundet
+358 40 745 3005
tarja.miettinen@puutarhaliitto.fi

Minna Mäenpää
Toimitusjohtaja
Suomen Hippos ry
+358 40 511 2067
minna.maenpaa@hippos.fi

Susanna Eloranta
Toiminnanjohtaja
Suomen Mehiläishoitajain Liitto SML ry
+358 44 506 3200
susanna.eloranta@hunaja.net

Veera Lehtilä
Toiminnanjohtaja
Suomen Siipikarjaliitto ry
+358 50 573 0773
veera.lehtila@siipi.net

Ari Berg
Toiminnanjohtaja
Suomen Sikayrittäjät ry
+358 40 566 7328
ari.berg@ariberg.fi

Marja Tiura
Toiminnanjohtaja
Suomen Turkiseläinten Kasvattajain Liitto ry
+358 50 511 3060
marja.tiura@fifur.fi

Teemu Hassinen
Toimitusjohtaja
Työtehoseura ry
+358 50 562 7004
teemu.hassinen@tts.fi